

11

Kaivaukset Tyrvään pitäjän Lieko- eli Pappilansaarella
ja Kaukolan kylässä kesä- ja heinäkuussa 1947.

V:n 1947 arkeologisia tutkimuksia Tyrväässä suoritettiin edelleen Yhtyneitten Paperitehtaitten Oy. ja Ahlström Oy:n edellisenä vuonna myöntämillä varoilla. Kaivauskulut nousivat tänä vuonna 74,565 markkaan. Allekirjoittaneen lisäksi otti kaivauksiin osaa 14 Vammalasta ja Tyrväältä kotoisin olevaa ylioppilasta ja koulupoikaa, joista vanhimmat vuoronperään toimivat kartoittajina ja apulaisina. Heistä oli päivittäin työssä keskimäärin 12 henkeä. Kumpujen tutkiminen suoritettiin yleensä sektoreittain läpileikkauksen saannin helpottamiseksi. Kustakin haudasta tehtiin kartta. Valokuvia otettiin tarpeen vaatiessa. Tutkimisen jälkeen koottiin kummut entiseen muotoonsa paitsi paria Kaukolan Juvelan maalla olevaa hautaa, jotka omistajan pyynnöstä jätettiin hajalle, kivet täyttemaasta tarkalleen erotettuina.

Esineet on merkitty Kansallismuseon Esihistoriallisen osaston diarioon n:o:lla 11740:1-183.

Kun ylimestari Frangén kesällä 1946 mainitsi, että Lieko- eli Pappilansaari Liekovettä nostettaessa saattaa jäädä ilman rantavallitusta ja saaren länsipäässä olevat hautakummut joutua vaaravyöhykkeeseen, oli kesän 1947 Tyrvään kaivausohjelmaan ensimmäiseksi otettava sikäläisten kumpujen tutkiminen. Maisteri Meinander on Liekosaaren hautakummut keväällä 1946 kartoittaessaan merkinnyt niitä olevan siellä

21 kpl. Muutamat näistä ovat kaskeamisesta tai peltoa raivattaessa syntyneet, eikä niitä siis kannattanut kaivaa. Joistakin kummuista, jotka epäilemättä olivat hautoja, oli taas vain rippeet jäljellä; niihinkään en sen suurempaa huomiota kiinnittänyt.

Liekosaarella olivat tutkimuksen kohteena kummut n:o 1-2, 4, 5, 11 ja 20.

Kummut 1-2 (kuvat 1-3) ovat ilmeisesti muodostaneet kokonaisuuden, vaikka niitä nyt erottikin, kuten profiilista A - B näkyy, matala notkelma. Hautakumpu oli varsinaisesti ruuduissa I - IV:1-4. (Yleiskartalla tämä osa merkitty kummuksi 2). Tämä niinkuin muutkin Liekosaaren hautakummut, oli rakenteeltaan samanlainen kuin mantereella, Kaukolan ja Tyrvään kylissä, olevat hautakummut. Erikoista silmäkiveä ei kummuissa 1-2 voinut erottaa. Siinä tosin oli muutamia isoja kiinteitä kiviä, mutta mikään niistä ei siainnut kuitenkaan sillä tavalla, että sitä olisi saattanut pitää haudan keskuskivenä. Ilmeisesti ovat haudan länsi- ja itäreunassa sijaitsevat kivet näyttäneet jotain osaa haudan paikkaa valittaessa. Kiinteä maakivi, joskin kohta pieni, on ollut se kivi (ruudussa III:2), jonka ympärillä vainajan jätteet on pantu. Palaneet luut olivat melko suppealla alalla, pääosa niistä esineitten yhteydessä. Isoja kiviä oli haudassa runsaasti, mutta harvoin kahtena kerroksena. Pienet kivet ja hiekka muodostivat muun osan kummusta. Hautakummuksi n:o 1 merkityn osan pohjoispäässä oli kolme runsaasti hiiltä sisältävää kuoppaa. Niiden luonnetta en kyennyt selvittämään, en edes sitä, ovatko ne millään tavalla kuuluneet itse hautaan. Outoa tässä haudassa oli se,

että polttamattomat eläimenluut puuttuivat siitä tyystin.
Haudan esineet 11740:1-6.

Kumpu n:o 4 (kuva 4) näytti säilyttäneen alkuperäisen muotonsa. Se oli rakennettu muutaman suuren kiinteän kiven ympärille. Muuten oli kumpu koottu pienistä kivistä ja hiekkamullasta. Palaneita luita oli laajalla alalla. Niiden määrä oli kuitenkin vähäinen. Löytöjä oli vain 1 keihäänkärki ja muutama saviastianpala. Polttamattomat luut puuttuivat tästäkin haudasta. Esineet 11740:7-11.

Liekosaaren hauta n:o 5 oli verraten vaatimaton. Raivauksien yhteydessä se todennäköisesti oli kärsinyt huomattavasti. Isot kiinteät kivet puuttuivat siitä. Muutenkin se oli nyt matala ja mitättömältä vaikuttava. Ainoa löytö oli hioinkivi. Polttamattomia luita löytyi myös muutamia. Esineet 11740:12-15.

Liekosaarella oli paraiten säilynyt ja kaunein hautakumpu n:o 11 (kuvat 5-7). Se sijaitsi saaren lounaisimman kärjen korkeimmalla kohdalla. Sen muoto ei ilmeisestikään ole sanottavammin muuttunut, ja tuskinpa siihen myöskään on lisätty kiviä ympäristöä tasoitettaessa, siksi kauniilta ja säännölliseltä se nyt näytti. Kummun rakentamiseen on käytetty Liekosaaren muihin kumpuihin nähden poikkeuksellisen paljon kiviä. Näistä on vain suurimmat kartoitettu. Lisäksi on käytetty maata täytteeksi. Kummun korkein kohta oli sen koillisreunassa, mistä käsin sen pinta laskeutui loivasti eri tahoille. Haudan keskus oli myös täällä. Ruudussa II:2 oli nähtävästi haudan silmäkivi. Sen vierestä löytyi haudan molemmat esineet ja sen ympärille keskittyivät myös palaneet

luut, joita oli melko laajalla alalla ja poikkeuksellisen runsaasti. Haudan itäreunalle rajoittuivat polttamattomat eläimenluut. Näitä ei tavattu haudan mistään muusta kohdasta. Tämä ja 1-2 hautakumpu lienee rakennettu suunnilleen samoihin aikoihin 4- 500-luvulla. Esineet 11740:64-76.

Ensi silmäyksellä herätti epäilyjä olisiko haudaksi 20 (kuva 8) merkitty kumpu lainkaan ihmiskäsin tehty, vaan luonnon muodostama. Sen täyttemaa oli myös poikkeuksellisen vaaleata. Mutta kaivauksen yhteydessä siitä löytyneet palaneen luun siirut ja saviastianpalat poistivat epäilykset. Tästä paljastui myös samantapaiset hiiltä ja nokea sisältävät 2 kuoppaa kuin kummusta 1-2. Niiden tarkoitus jäi tässäkin tapauksessa tuntemattomaksi. Kaikesta päättäen niiden syntyminen jollain tavalla liittyy hautausseremonioihin. Varsinaista silmä- eli keskuskieveä ei kummussa ^{20/} ollut. Sen sijaan oli useita isoja kiviä sen eri puolilla. Esineet 11740:77-80.

Liekosaarella on kaivettu kaikki tutkimisen arvoiset hautakummut. Tosin voi tulla päivänvaloon vielä esineitä esim. suurempien kivien ympäriltä, mutta niitä on saaren länsipäässä, josta vain hautausmerkkejä saattaa odottaa, siksi runsaasti, ettei niiden ympäristöjä kannata ruveta tutkimaan.

Kaukolan kylässä tutkittiin ensiksi kaksi suurta ja kaunista hautakumpua Alaknaapin eli Pohjalan talon Järvihaassa, jota kivistikkautensa takia nykyään käytetään yksinomaan karjalaitumena. Paikalla on jo aikaisemmin tutkittu samanlaisia kumpuja pari kappaletta (Hackman, Eisenzeit, s. 63-4).

Nyt tutkittu hauta n:o 7 (kuvat 12-15) oli soikeahko,

kaunis kumpu. Se oli säilynyt täysin koskemattomana. Ympäristön raivauksessa kummun kivien määrää tuskin myöskään on lisätty. Haudan rakenteessa ei pantu merkille minkäänlaisia säännöllisyyttä. Isot ja pienet kivet sekä maatyte olivat sekaisin. Siitä päättäen, että kummun tärkeimmät löydökset (n:o 2-3) olivat ruuduissa I - II:2 olevien suurten kivien vaiheilla, on haudan tätä kohtaa pidettävä sen keskuksena. Vähäiset palaneet luunsirut olivat hajallaan kummussa. Polttamattomat eläimenluut olivat sen sijaan yhtä lukuunottamatta haudan luoteispäässä. Haudan muut löydökset: savikiekon ja saviastianpalaset olivat niinikään hajaantuneina hautakummun eri puolille. Kumpu lienee rakennettu merovinkiajan alussa. Esineet 11740:16 - 45.

Suuren keskus- eli silmäkiven ympärille oli taas rakennettu toinen Alaknaapin maalla tutkittu hautakumpu n:o 10 (kuvat 16 - 23). Silmäkiven kokoa ei voinut tarkalleen määrätä, syvempänä se ilmeisesti laajeni huomattavasti. Lisäksi se oli keskeltä haljennut ja täyttynyt hyvin noensekaisella maalla. Keskuskiven ympärillä oli isompia kiviä suhteellisen vähän. Ne sijaitsivat pääasiassa kummun reunoissa, muodostamatta kuitenkaan säännöllistä kehää. Pieniä kiviä ei myöskään ollut sanottavammin, joten hiekkansekainen maa muodosti kummun varsinaisen täytteen. Tämä hautakumpu oli Järvihaan jäljellä olevista kummuista kaunein ja säännöllisin. Saviastian- ja savitiivisten palaset olivat kummun ainoita löytöjä. Polttamattomia eläimenluita löytyi vain yhdestä kohdasta. Poltettuja luunsiruja ei tavattu ainoatakaan. Näin komean haudan löytököyhyys oli yllättävä. Esineet 11740:46-63.

Hautakumpu n:o 50 (kuva 25) Kaukolan kylän Juvelan talon maalla oli keskellä perunapelttoa talon luoteispuolella. Juvelan omistaja toivoi, että hautakumpu tutkittaisiin, koska se oli suurena haittana peltotöissä ja oli ollut aikomuksena lähivuosina raivata se pois viljelyksen tieltä. Ensi näkemältä kumpu oli säännöllinen ja kaunis. Tutkittaessa todettiin, että se alkujaan on ollut melko vaatimaton, ruuduissa II - III:2; 3 sijaitsevan kiinteän maakiven ympärille kyhätty kumpu, johon peltoa raivattaessa on lisätty kiviä. Kivet ja hiekkansekainen multa olivat kummun varsinaisena täytteenä. Muutama saviastianpala ja pari polttamatonta eläimenluuta olivat tässäkin haudassa ainoat löydöt. Esineet 11740:81-85..

Kesällä 1946 raivasivat Tyrvään Voima Oy:n miehet Juvelan ulkorakennusten takana, pellolla olevia kivikasoja korvauksiksi siitä, että Juvela oli suostunut eräisiin tienoikaisuihin. Tällöin olivat miehet ryhtyneet purkamaan myös hautakumpua n:o 54 (kuva 24) aivan Juvelan aitan takana, sen länsipuolella. Osuin sattumalta paikalle juuri kun tähän tehtävään oli ryhdytty ja keskeytin hautakummun hävityksen. Haudan tutkimus otettiin kesän 1947 ohjelmaan.

Tutkimuksissa ilmeni, että tämäkin hautakumpu oli tavallinen kivistä ja maasta kyhätty kumpu. Isoja kiviä oli siinä koko joukko, varsinaisen keskuskiven kuitenkin puuttuessa. Haudassa en muutenkaan todennut minkäänlaista keskittymisen merkkiä. Varmat hautauksen merkit: palaneet luunsirut ja saviastianpalaset olivat hajallaan. Siitä tavatut löydökset olivat kahta savihelmeä(?) ehkä lukuunottamatta myöhemmin hautaan joutuneita. Pyöreä musta helmi on aivan uusi. Myöhäinen on niin-

ikään toisesta kyljestä avonainen rautapiikki. Esineet 11740:86-97.

Tätä samoinkuin edellistä, n:o 50, hautakumpua ei entisöity, koska maanomistaja tahtoi raivata paikan pelloksi.

Kesästä 1946 lähtien käytiin neuvotteluja Tyrvään Voima Oy. ja Juvelan omistajien kanssa muuntajan rakentamisesta Juvelan hakaan, jota nykyään käytetään yksinomaan karjalaitumena, mutta aikaisemmin on ollut jossain määrin myös viljelty. Muuntajan paikaksi katsottiin parhaiten soveltuvan mäen se kohta, jossa oli hautakumpu n:o 102, (kuvat 26-27). Asia ei tullut ratkaisuun vielä v. 1947 kesällä, mutta kaiken varalta tutkin tämänkin haudan.

Kumpu n:o 102 oli komein Juvelan haassa, ehkä komeimpia mitä oli jäljellä Kaukolan kylässä. Se oli hallitsevalla paikalla, Kinkoisten koskeen viettävän rinteiden korkeimmalla kohdalla. Paikan valinta jo viittaa siihen, että kumpuun on kätkeyty varakkaan henkilön jätteet. Kumpu oli myös sikäli erikoinen, että sen rakentamiseen oli käytetty runsaasti kiviä ja vain vähän maata. Haudan keskikohdassa on kolme isoa kiinteätä kiveä, jotka ovat määränneet jätteiden kätkemiskohdan. Mainittujen kivien muodostamaan koloon onkin pääasiassa sijoitettu rovionjätteet, palaneet luut ja esineet; tällä kohdalla oli maa muutenkin erikoisen noki- ja hiilipitoista. Kaukolan kummuissa tavallisia kivikauden esineitä oli tässäkin haudassa (11740:128, 132, 142) muitten esineitten joukossa suppealla alalla, niin että on vaikeata ajatella niiden olevan paikalla aikoinaan sijainneesta kivikauden asuinpaikasta, vaan ovat ilmeisestikin taikaesineinä hautaan pantuja. Päähautaus on suoritettu joskus kansainvaellusajalla. Esineet ja luut on asetettu

maanpinnalle ja katettu kivillä. Ylemmissä kerroksissa ei esineitä esiintynyt. Viikinkiajan alussa on samaan kohtaan joutunut vielä n.s. länsisuomalainen kupurasolki (11740:164). Muita näin myöhäisiä esineitä ei haudasta tavattu, joten on todennäköistä, että se on myöhemmin uhrina pantu siihen. Kivien alla sijainneena sitä tuskin on hautaan hukattu. Saviastian- ja savitiivisteiden paloja oli haudassa runsaasti, samoin polttamattomia eläimenluita etenkin haudan pohjoisreunassa. Esineet 11740:98-183.

Kesällä 1947 tutkittiin kaikki ne edellisenä vuonna tutkitta jätneet kummut, jotka saattavat joutua vaaranalaiseksi voimalaitosta rakennettaessa. Juvelan suulin takana, Huugo Aspin tontin rajalla on vielä pari hautakumpua, jotka on tutkittava vuoden 1948 aikana rakennettavan uuden tien tieltä. Samaten on tutkittava eräitä kumpuja Tyrvään kylän puolella oikeusneuvos Wallinin omistamalla palstalla, joka on tarkoituksena kokonaisuudessaan jakaa siirtoväelle. V. 1947 aikana ei asiasta vielä tehty lopullista päätöstä. Mahdollisesti on tutkittava myös yksi kumpu Pukin riihen luona siltä varalta, että kummun vieritse kulkevan tien parantamiseen ryhdyttäisiin lähiaikoina, jolloin hauta, joka on komein tällä taholla, tulisi tuhotuksi.

Lopuksi mainittakoon, että kesällä 1946 Saukon Myllyvainiossa tutkitut ja entiseen muotoonsa saatetut hautakummut kesällä 1947 raivattiin kaikki käynnissä olevien patotöitten tieltä.

Helsingissä 6. II. 1948.

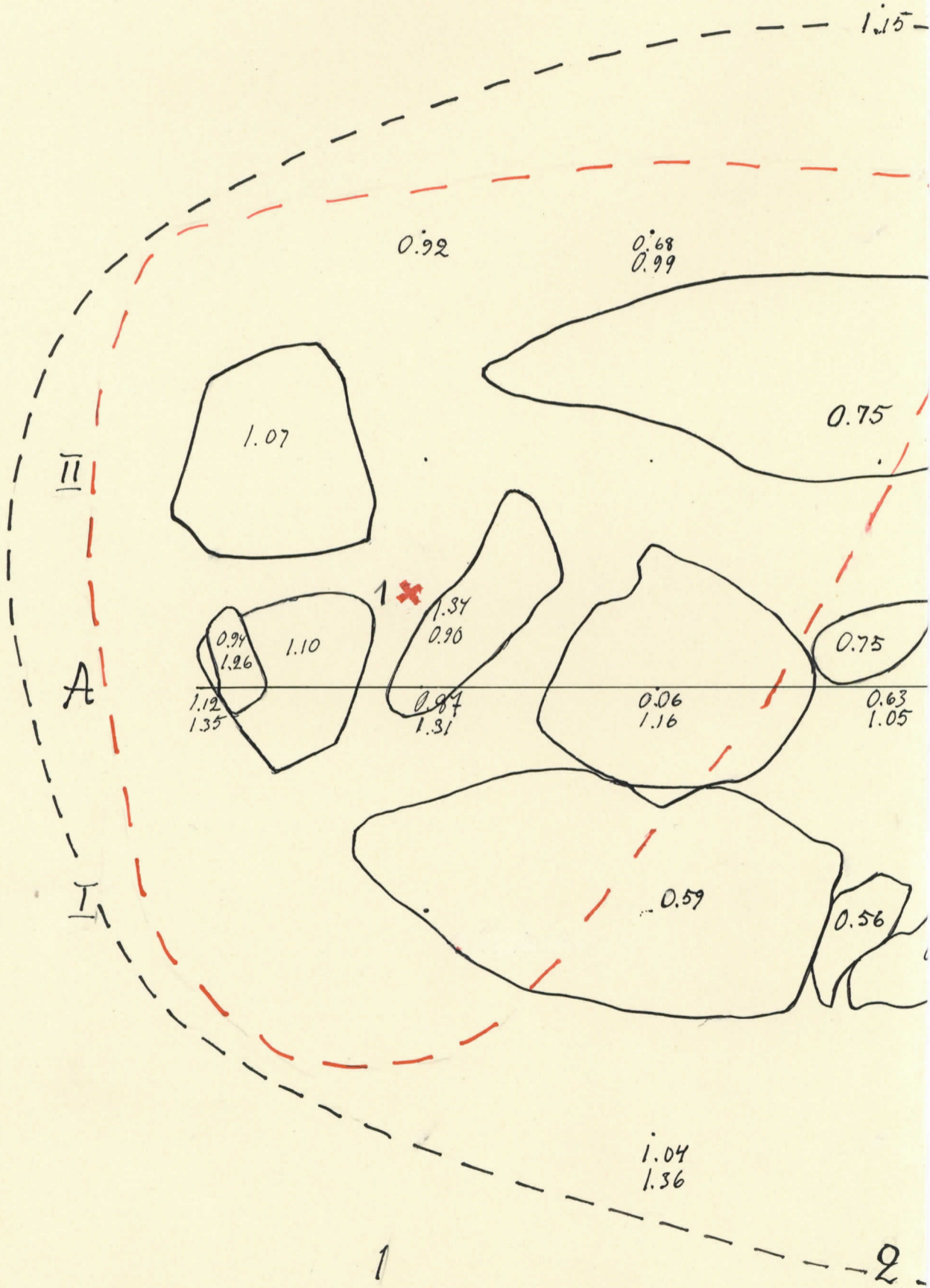
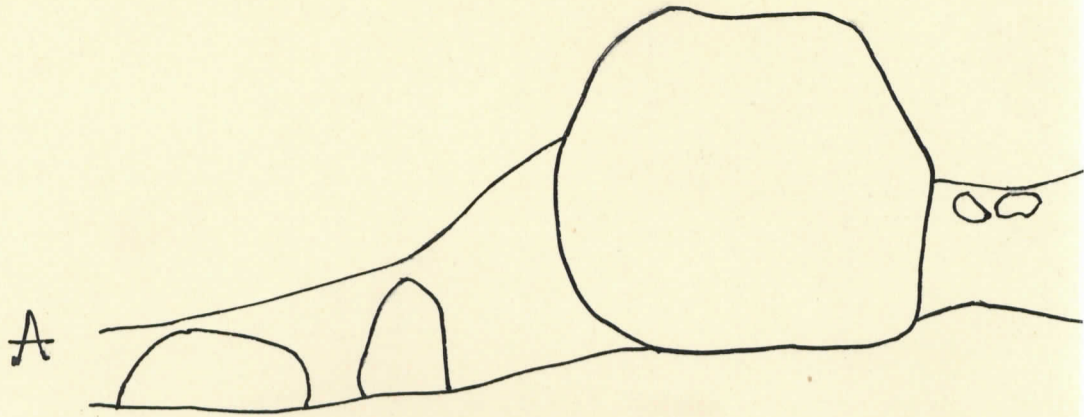
Helmer Salmo

Liekosaari
 17.5.46
 1:1000

● merkityt tulkit
 tut. muunnat.

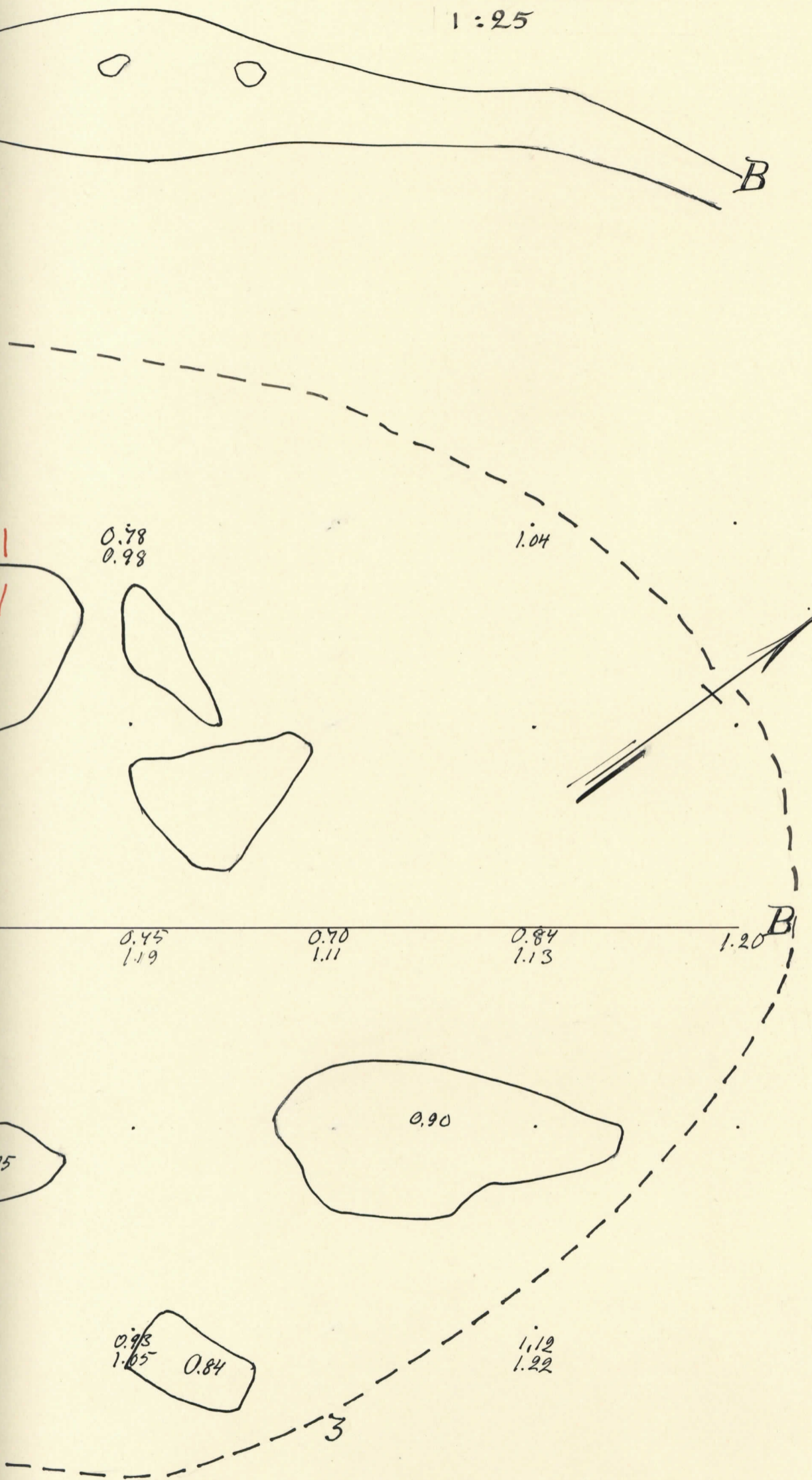

Tyrvää, Liekosaari

Hauta № 4

H. Salmo 1947

1:25

— poltettujen luiden alue
x löytö

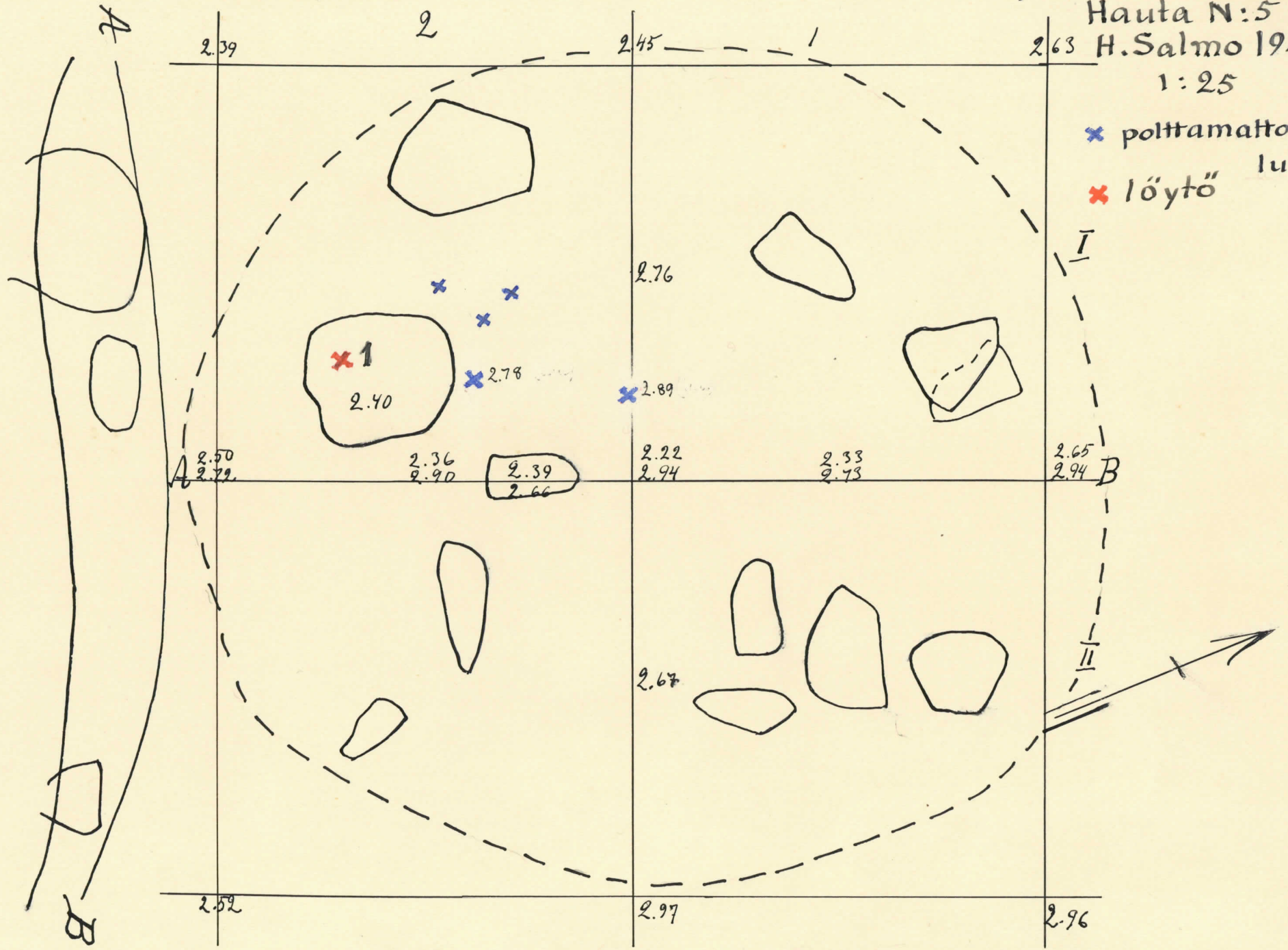
Tyrvää, Liekosaari

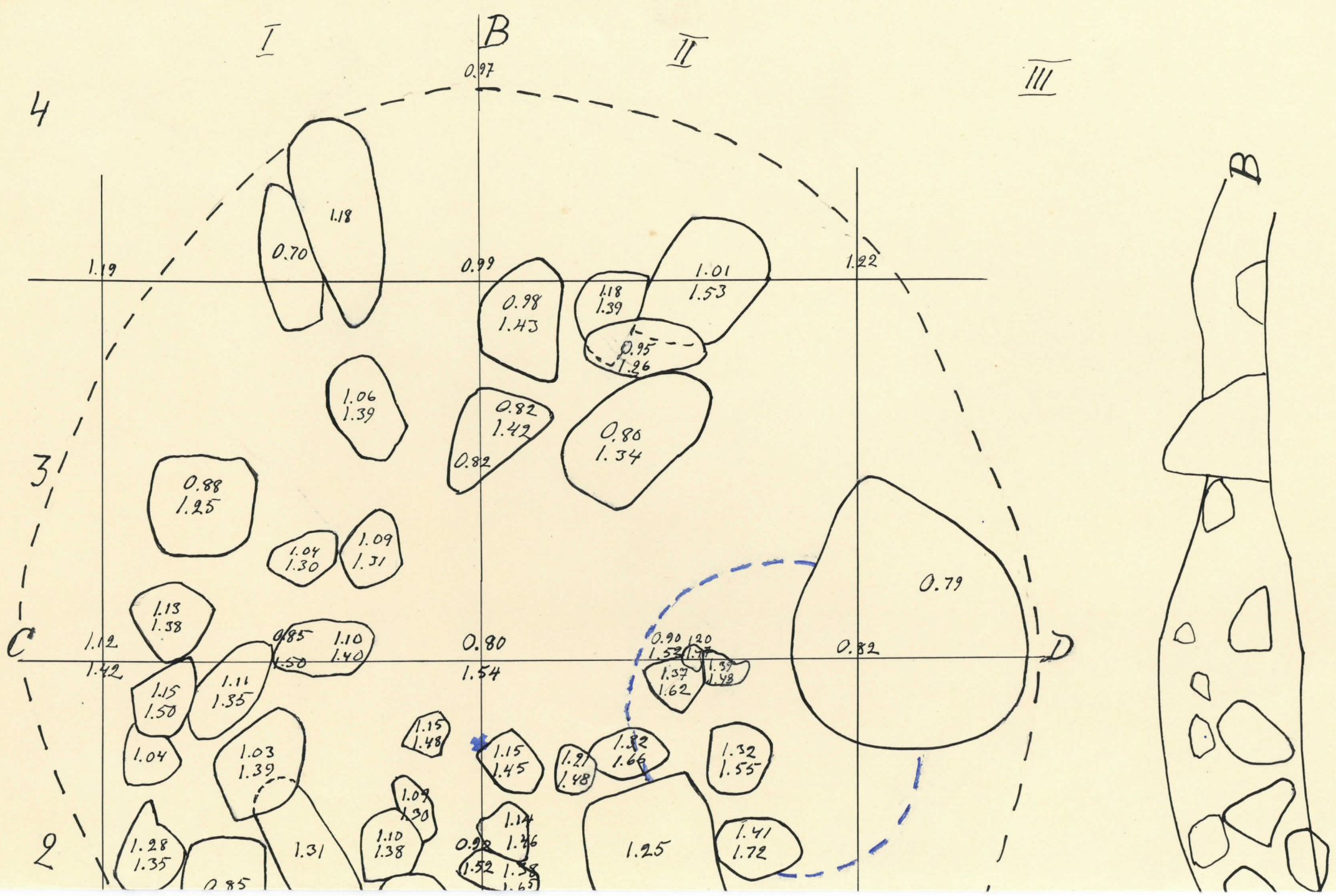
Hauta N:5

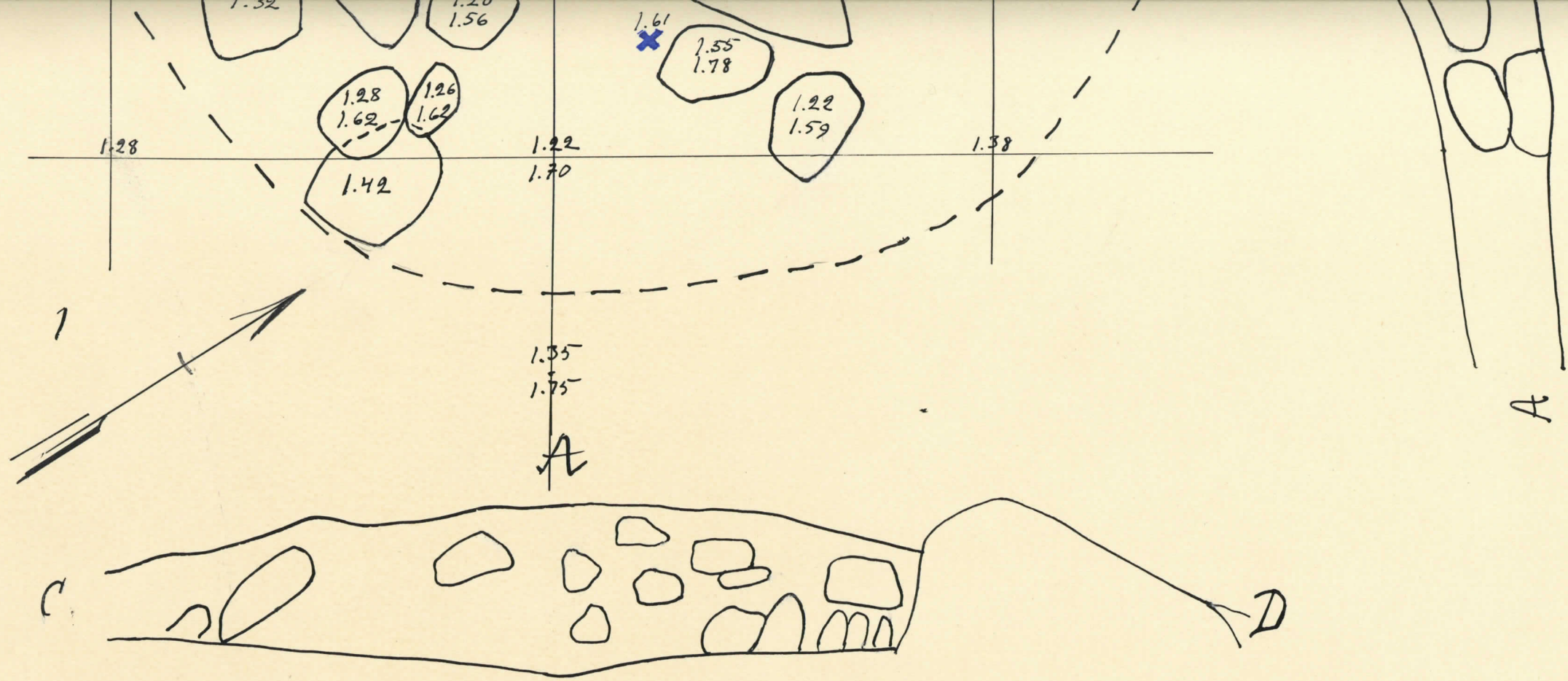
H. Salmo 1947

1:25

× polttamattomia
× löytö luita

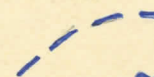

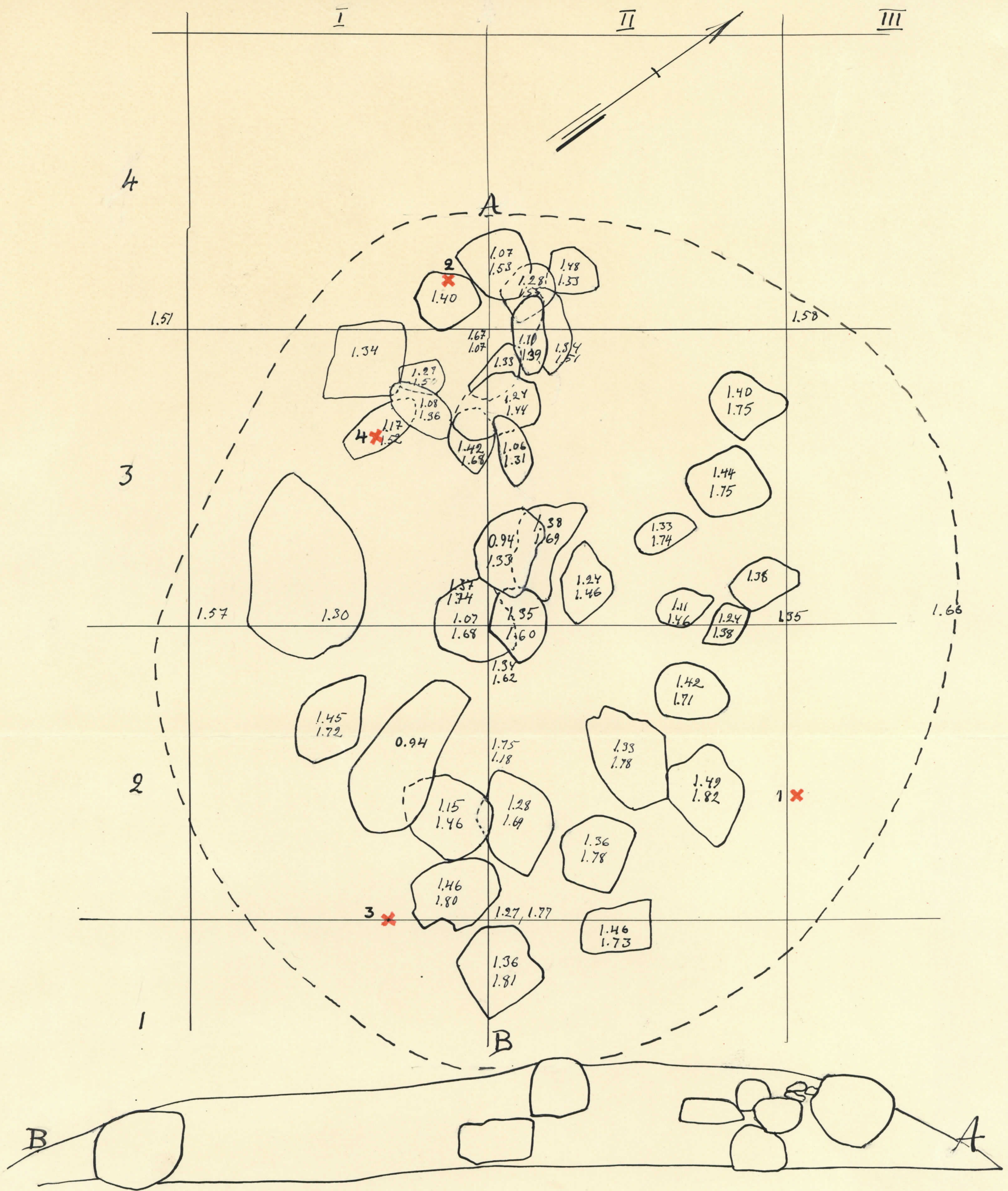
Tyrvää, Kaukola

Hauta 50

H. Salmo 1947

1:25

 Saviastianpaloja
 Polttamattomia luita

Tyrvää, Kaukola
 Hauta №54
 H. Salmo 1947
 1:25
 x Löytö

	1		2		3		4
		.175		.1.65		.1.67	
		2.40					

I

.1.35

.1.5
2.10

.1.17

.1.30

.1.57

.2.09

II

.1.24

1.22

1.00

0.98

1.05

1.07

1.23

1.44

1.62

1.86

III

.1.13

.1.33

.1.14

.1.25

.1.5

.1.89

IV

.1.34

Tyrvää. Kaukola
Hauta 102
H. Salmi 1947
1:50

.1.59
2.00

.1.26
2.07

.1.83

Tyrvää

K. 1.

Filmi 14568.

Likosaari, hautakumpu 1-2
ennen tutkimista. Kuvattu
suunnilleen etelästä käsin.

K. 2.

F. 14569.

Likosaari, hautakumpu 1-2 ennen
tutkimista. Kuvattu kaakosta
käsin.

Tyrväâ

N. 3.

F. 14570.

Liekosaari. Kalmisto alue lännestä
käsien kuvattuna. Vasemmalla koi-
rujen keskellä hautakumpu 1-2.
Lato rakennettu kesällä 1946.

N. 4.

F. 14571.

Liekosaari, hautakumpu n:o 4 suun-
nilleen lounaasta käsien ennen kut-
kimusta kuvattuna.

Tyrnävä.

K. 5.

Filmi 14572.

Liekosaari. Hautakumpu n:o 11 suunnilleen koillisesta käsin ennen kaisvauksia valokuvattuna.

K. 6.

Filmi 14573.

Liekosaari. Hautakumpu n:o 11 idästä käsin ennen kaisvauksia kuvattuna.

Tyrvää

K. 7.

Liekosaari. Hautakumpu n:o 11.
ennen kaivausta. Filmi 14574.

K. 8.

Liekosaari. Hautakumpu n:o 20 entis-
söidään kaivausten jälkeen. Kuva
otettu lounaasta käsin. Filmi 14575.

Tyrvää.

K. 9.

Filmi 14576.

Näköala Liekosaaren kalmistosta n.
etelään päin. Vasemmalla Tyrvään
kylä, oikealla Hiukkasaari, niiden
välissä Tyrvään koski.

K. 10.

F. 14577.

Näköala Liekosaaresta lounaaseen, vasem-
malla Hiukkasaari, oikealla Pohjolan
(valkoinen) ja Tänniän talojen rakon.
ruksia sekä Järvihaan kalmisto.

Tyrvää.

K. 11.

Filmi 14578.

Näköala Lickosaaresta Kaukolan kylään
päin. Vasemmalla Hinkkasaarta, sen
ja mantereen välissä Kupperinkoski
Pohjan (valkoinen) ja Vänniän talojen
rakennukset. Suoraan edessä Ala-Rnaapin
järvihaan kalmisto. Oikealla rannalla
kuusimetsässä n. s. Kaukolinin kalmisto,
jossa todettu toista-kymmentä hauta-
kumpua.

Tyrnävä

R. 12.

Filmi 14579.

Tyrnävä. Kaukola, Klä-Knaapin eli
Pohjolan Järvihaka. Hautakumpu
n:o 7 kuvattu n. idästä käsin ennen
kutkimista.

R. 13.

Filmi 14580.

Kaukola, Pohjolan Järvihaka. Hauta-
kumpu n:o 7 kuvattuna ennen kai-
vausta n. luoteesta käsin.

Tyrvää.

K. 14.

Filmi 14581.

Kaukola, Pohjala, Järvihäkä.
Hautakummun n:o 7 läpileikkaus
pohj. käsin.

K. 15.

Filmi 14582.

Kaukola, Pohjala, Järvihäkä.
Hautakummun n:o 7 läpileikkaus lu-
teesta käsin.

Tyrvää.

K 16.

Raukola, Pohjala, Järvihaaka. ^{Filmi 14583.}
Hautakumpu n:o 10 kuvattuna ennen
kaivautta luoteesta käsin.

K 17.

Raukola, Pohjala, Järvihaaka. ^{Filmi 14584.}
Hautakumpu n:o 10 kuvattu ennen
kaivautta n. kaakon suunnasta.

Tyrnävä

K 18.

Kaukola, Pohjala, Järvihäkä. *Filmi 14585.*
Hautakumpua n:o 10 kuoritaan ennen
kairausta, koillisen puoleinen sektori
menossa.

K 19.

Kaukola, Pohjala, Järvihäkä. *Filmi 14586*
Hautakummun n:o 10 koillisen puoleista
sektoria tutkitaan.

Tyrnävä

K. 20.

Kaukola, Pohjola, Järvi - Filmi 14587.
haka. Hautakummun n:o 10 leikkauk-
saus B O, vasemmalla osa keskus-
kiviä, idästä käsin.

K. 21

Kaukola, Pohjola, Järvi haka.
Hautakummun n:o 10 leikkauk-
saus D O pohjoisesta käsin.

Filmi 14588.

Tyrvää

K. 22.

F. 14589.

Kaukola, Pohjala, Järvihäkä.
Hautakummun n:o 10 sektori B.O.D-
leikkaus ja keskuskivi. Kuva otettu
pohjois suunnasta.

K. 23.

Filmi 14590.

Kaukola, Pohjala, Järvihäkä.
Hautakummun n:o 10 keskus-
kivi sektorissa B.O.D.

Tyvää

K. 24.

Kaukola, Juveta.
Hautakumpu 54 ennen tutkimista.
Kumpu oli ennen jossain määrin
kuhottu. Kuvattu luoteesta käsin.

Filmi
14591.

K. 25.

Kaukola, Juveta.
Hautakumpu n:o 50 paalutettuna.
Kuvattu kaakosta käsin.

Filmi 14592.

Tyrnää.

R. 26.

Kaukola, Juvellanhaka.

F. 14593.

Hautakumpu n:o 102 kuvattuna ennen
kaivausta kallisesta käsin.

R. 27.

Kaukola, Juvellanhaka.

Filmi
14594.

Hautakumpu n:o 102 kuvattu ennen
kaivausta n. lännestä käsin.

Tyrnävä

K. 28.

Kaukola, Kulma.

Filmi
14595.

Talon nurkalla seisova Kulman poika
kertoo isänsä löytäneen miikan piltä
kohdasta, jossa hän nyt seisoo. Miikan
kohtalosta ei ole varmoja tietoja, arveli
sen joutuneen johonkin museoon.

HAUTA 7

GRAV 7

*Tyyvä
Kaukola*

HAUTA 89

GRAV 89

*Tyrvää
Kaukola*

HAUTA 110

GRAV 110

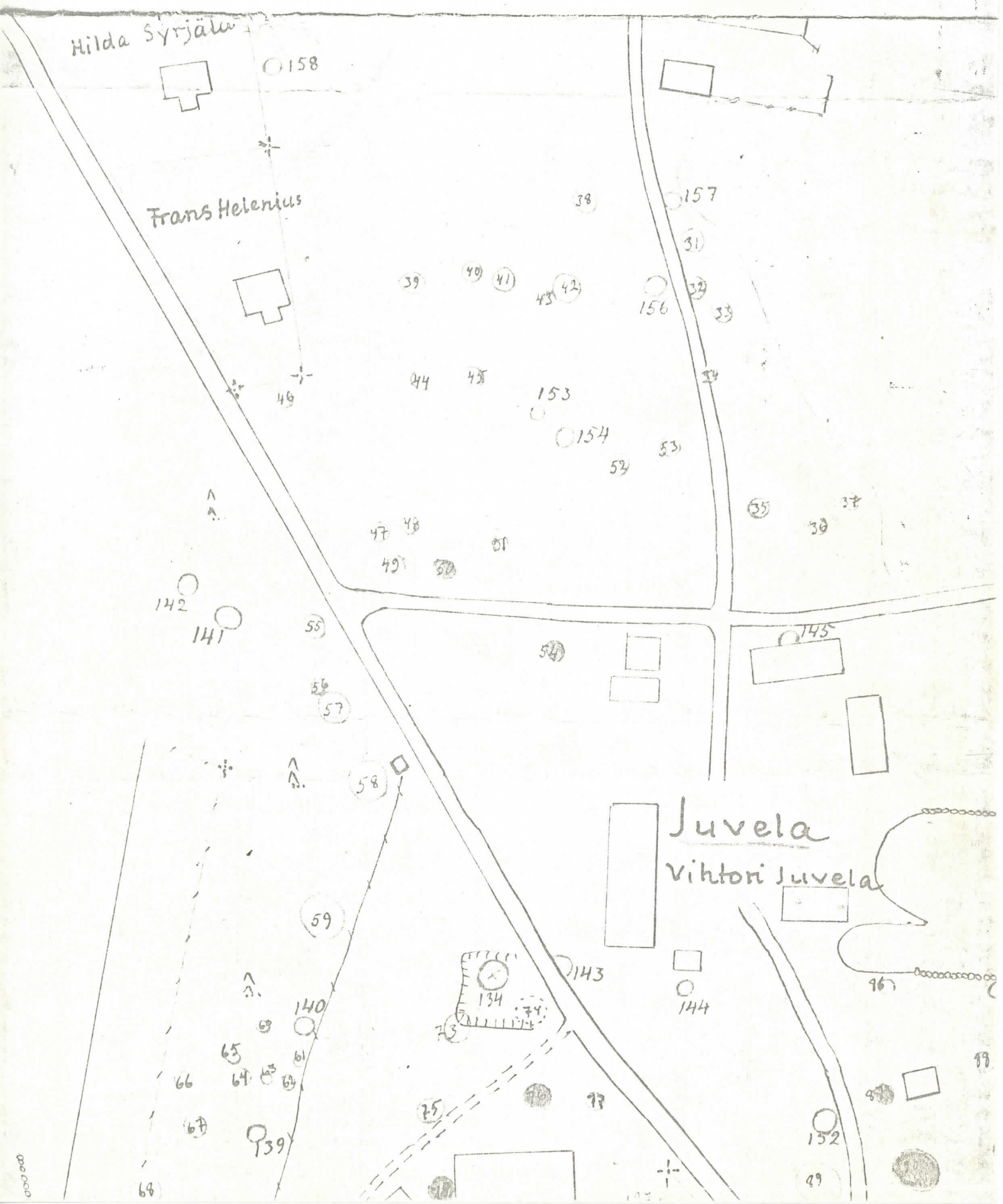
*Tyyvä
Kaukola*

Hilda Syrjälä

Frans Helenius

Juvela

Viktori Juvela

Frans Helenius

38

157

31

39

40

41

43

42

156

32

33

44

45

153

154

52

53

A

A.

47

48

51

49

35

36

142

141

55

56

57

58

A

A.

59

A

A.

140

65

66

64

63

62

67

139

69

138

69

70

71

133

130

79

80

81

125

126

123

129

98

128

84

136

135

137

139

A

A.

Juvela

Viktori Juve

145

54

144

144

143

73

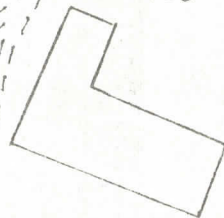
75

77

152

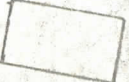
49

127

122

Hugo Asp

saukko

Aspi

kon

116a.

116

115

113

110

114

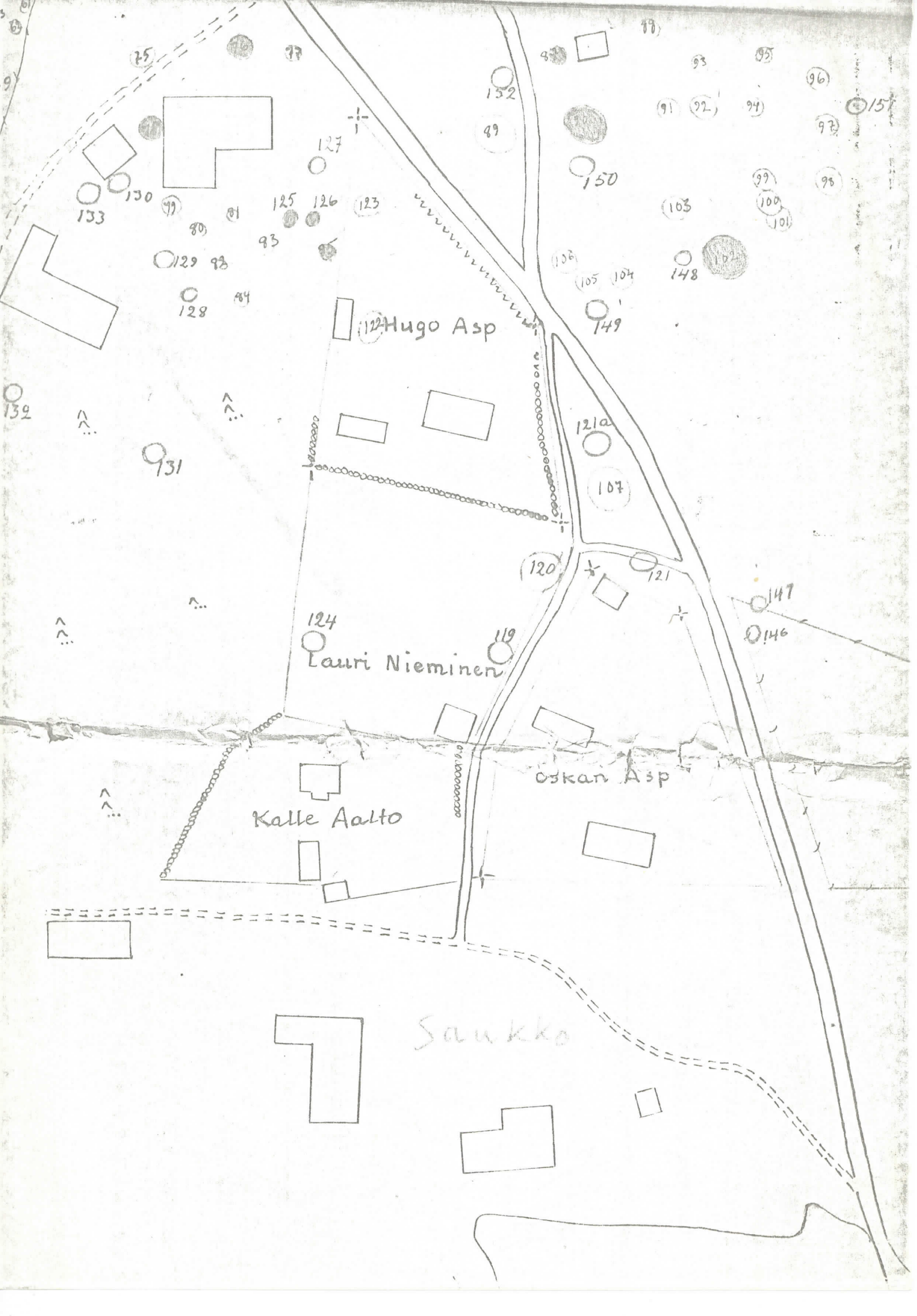
112

111

117

118

112c

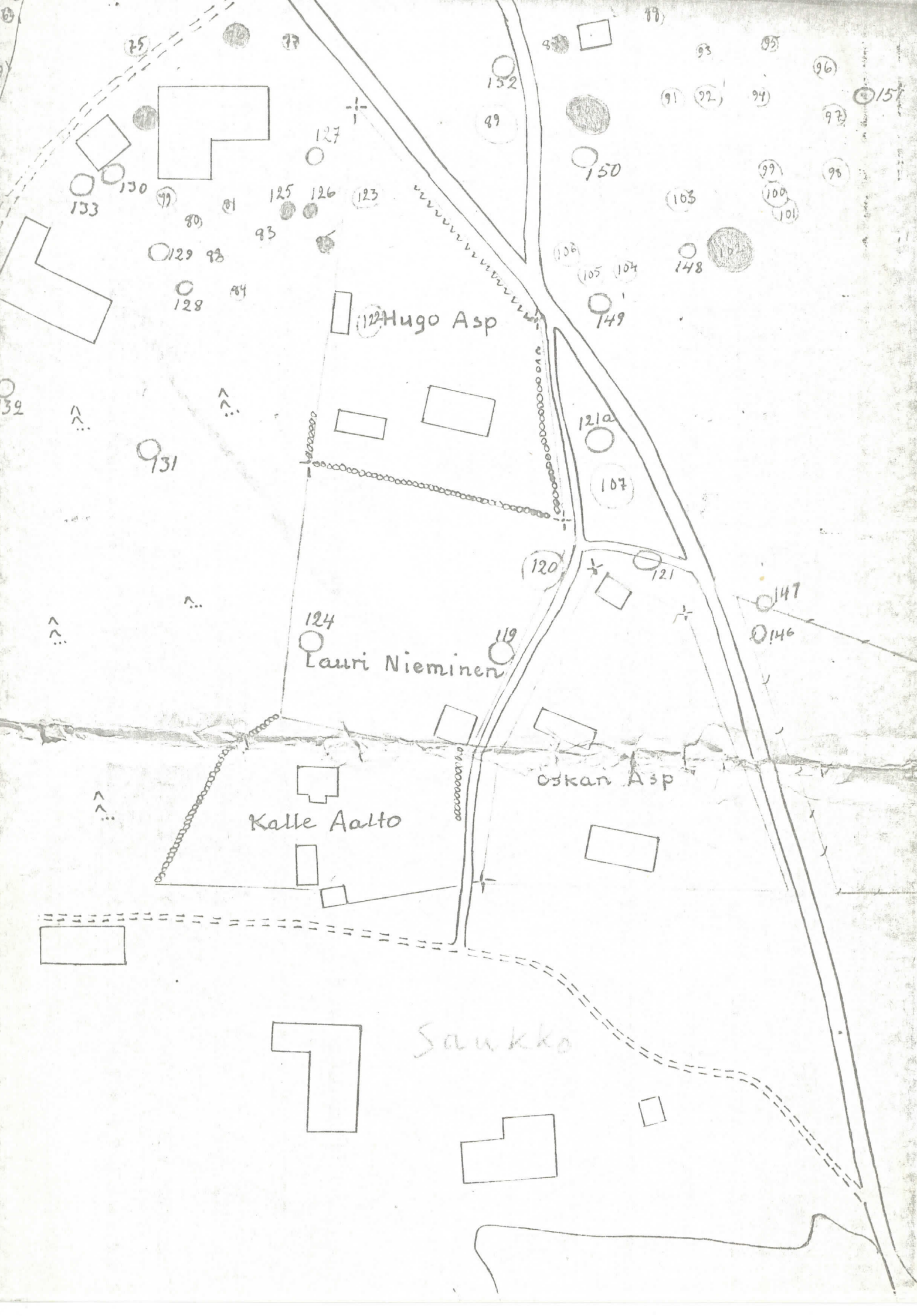
122 Hugo Asp

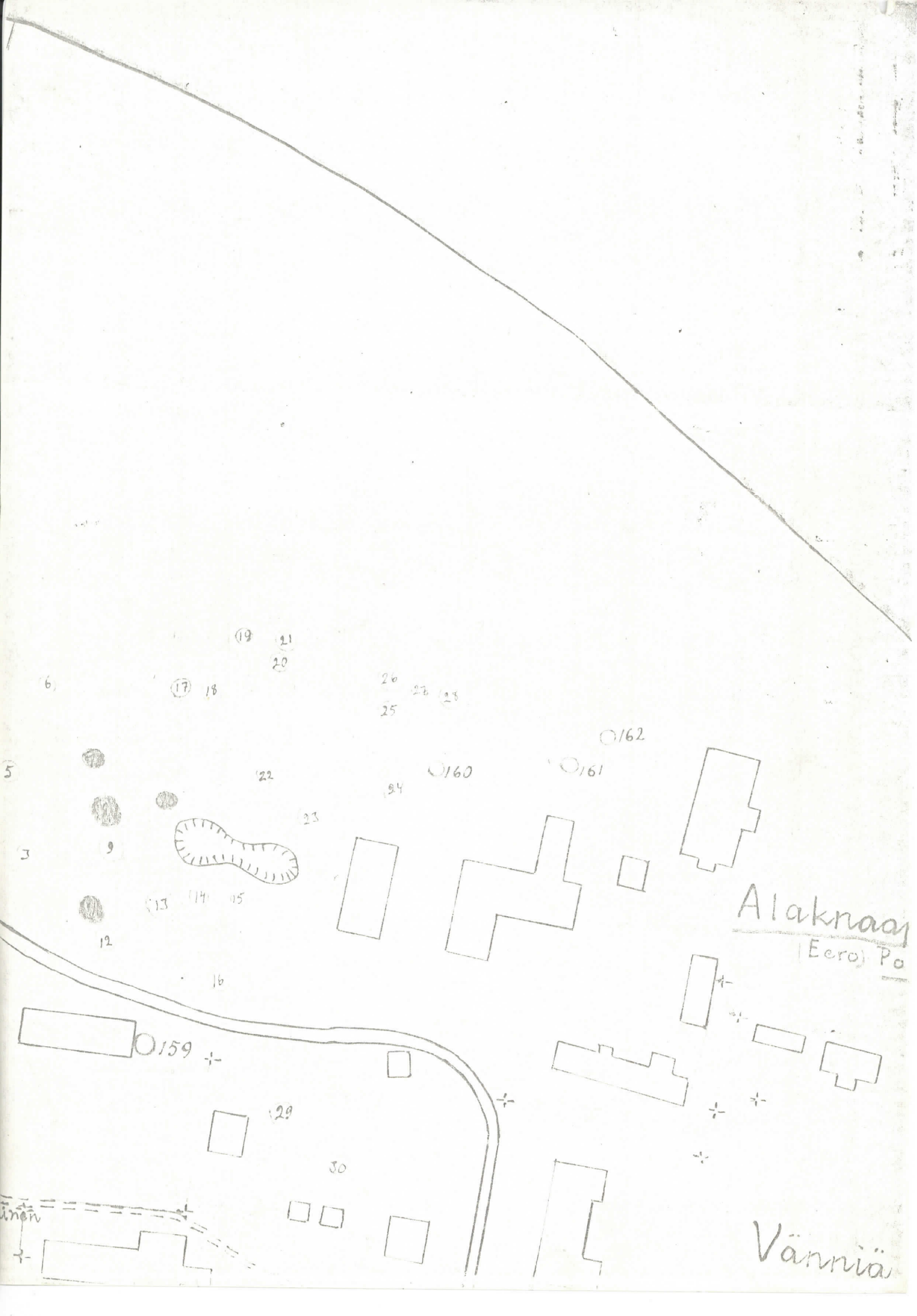
124 Lauri Nieminen

Kalle Aalto

Oskari Asp

Sankko

6, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28

162

160

161

5, 3, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 22, 23

Alaknaas
(Eero) Po

159

29

30

änin

Vänniä